

ВІДГУК

на рукопис дисертації Некіз Тетяни Анатоліївни

"Психологічні детермінанти морального вибору в юнацькому віці",

на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю

19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Актуальність дисертаційного дослідження Т.А. Некіз очевидна. Адже питання морального вибору належить до кола проблем, які мають глобальний характер та не обмежені ні часовими, ні культурними рамками. Моральний вибір відображає духовну автономію особистості, її здатність самовизначення щодо моральних цінностей та способів їх реалізації у вчинках й поведінці. Активний інтерес до феномена морального вибору простежується і в нашій країні. Зокрема, у працях вітчизняних науковців та методологів приділяється багато уваги задачам створення передумов для оновлення змісту і технологій морального розвитку, формування гуманістичних цінностей та громадянської позиції особистості, зокрема – у період юності. В центрі морального виховного процесу постала особистість людини як найвищої цінності. В основу системи морального розвитку особистості покладено національну ідею як консолідуєчий чинник розвитку суспільства. При становленні особистості як морально стійкого суб'єкта особливого значення набуває розвиток самоактивності, національної свідомості та самосвідомості.

Таким чином, дисертаційне дослідження Т.А. Некіз демонструє неабиякий теоретичний та практичний інтерес. У роботі науково коректно сформульовано мету, об'єкт, предмет, завдання дослідження, що забезпечило проведення його на високому науковому рівні. Ґрунтовна теоретико-методологічна основа та адекватне використання методів дослідження сприяли успішному вирішенню автором поставлених завдань.

До найбільш вагомих теоретичних здобутків дисертантки слід віднести узагальнення наукової інформації щодо проблеми морального вибору

особистості в період юності, обґрунтування змісту і сутності феномена морального вибору, виокремлення та науковий опис етапів морального вибору особистості в період дорослішання. В рамках теоретичного дослідження здійсненого дисертанткою охарактеризовано детермінанти здійснення морального вибору в юнацькому віці.

Ретельний аналіз досліджуваного феномена дозволив конкретизувати поняття «морального вибору», сформулювати критерії (осмислення складної ситуації, розуміння моральних цінностей та сформованість власних моральних принципів, моральна рефлексія, усвідомлення потреб та мотивів, почуття відповідальності, свобода рішень, моральна саморегуляція), рівні (високий, середній, низький) та показники здійснення морального вибору юнаків та юнок.

Слід відзначити глибину та об'ємність емпіричного дослідження психологічних детермінант морального вибору особистості юнацького віку. Дисертанткою запропоновано психодіагностичний комплекс, застосування якого дало можливість дослідити етапи здійснення морального вибору в юнацькому віці; вивчити і проаналізувати якісні та кількісні показники впливу психологічних детермінант на моральний вибір особистості юнацького віку.

Наукову і практичну цінність представляє розроблена, апробована, перевірена на достовірність та впроваджена авторська методика «Моральний вибір особистості». Здобутком дисертантки є розвивальна психологічна програма з підвищення активізації розвитку моральних цінностей юнаків та дівчат як психологічних детермінант здійснення морального вибору. Програма розроблена на засадах запропонованої схематичної моделі впливу психологічних детермінант на моральний вибір особистості.

Презентовані у дисертації результати апробації програми свідчать, що система психорозвивальних методів, прийомів, засобів і психотехнологій, включених до програми, забезпечила підвищення рівня адаптативних здібностей, нервово-психічної стійкості, вироблення конструктивних

поведінкових стратегій подолання стресу, розвиток культури розумової праці студентів та навичок самоорганізації розумової діяльності, що й посприяло підвищенню сили та міцності взаємозв'язків між психологічними детермінантами і моральним вибором досліджуваних.

На основі проведеного дослідження автором зроблено ряд наукових висновків, щодо особливостей та психологічних детермінант морального вибору особистості в юнацькому віці; розроблені практичні рекомендації, які стануть у нагоді практичним психологам, соціальним працівникам загальноосвітніх та спеціалізованих шкіл, коледжів, ліцеїв, ЗВО в роботі з оптимізації морального розвитку юнаків і дівчат.

Основні результати дослідження у повному обсязі викладено в достатній кількості наукових публікацій Т.А. Нєкіз. Теоретичні та практичні положення дисертації доповідалися й отримали схвалення на міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових конференціях.

Даючи рецензованій дисертації загалом високу оцінку, звернемо увагу авторки на окремі зауваження та побажання:

1. Роботу посилило б доопрацювання графічного зображення моделі впливу психологічних детермінант на моральний вибір особистості. Концептуальна ідея закладена в основу моделі являє собою чи не найцінніше надбання цього наукового дослідження. Однак, схематичне зображення моделі лише поверхово розкриває її сутнісний зміст.
2. Метою дослідження визначено вивчення психологічних детермінант здійснення морального вибору особистістю в юнацькому віці. Такими детермінантами авторка називає моральні цінності юнаків та юнок як: гідність, совість, емпатія, доброчесність, моральний обов'язок, моральна мотивація, відповідальність, свобода вибору та справедливість. Чи вважаєте ви, що детермінантами морального вибору особистості є виключно її моральні цінності. А чи, можливо, брали до уваги й такі детермінанти, як емоційний стан людини на момент здійснення морального вибору, психологічний тиск, кризова життєва ситуація тощо.

3. Робота містить стилістичні помилки та огріхи технічного оформлення.

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Таким чином, дисертація Т.А. Некіз являє собою завершене самостійне дослідження, результати якого мають теоретичне й практичне значення; відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів та може бути рекомендованим до захисту у спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Рецензент:
кандидат психологічних
наук, доцент кафедри
теоретичної та консультативної
психології

Бігун Н.І.